

Příloha¹

Respondent č. 1

Matka pochází z Chorvatska, otec je Čech. Narodila se již v České republice.

- V kterém jazyce je pro tebe přirozenější se vyjadřovat? Který jazyk jsi se naučil/a jako první, jinak řečeno, který pokládáš za svůj mateřský?

Přirozenější je pro mě se vyjadřovat v češtině, jako první jsem se sice učila chorvatštinu, ale tím, že jsme byly samy, tak na nás máma začala mluvit česky, a tak češtinu vnímám jako mateřský jazyk, i když k chorvatštině mám silné pouto.

- V kolika letech si začal/a ovládat druhý jazyk?

Kolem 6 ti jsem se naučila domluvit v chorvatštině, ale neovládám ho doteď, rozumím mu, domluví se na nějaký bazální úrovni.

- Užíval/a jsi svůj mateřský a druhý jazyk paralelně, nebo smíšeně? Pokud smíšeně, v jakých situacích?

Mluví smíšeně, protože například na mě má rodina mluví chorvatsky a já jim odpovídám česky.

- Používáš svůj mateřský nebo druhý jazyk jako tzv. tajný? Pokud ano, v jakých situacích?

Občas jsme to dělaly s mojí kámoškou na gymplu, ale moc ne. Maximálně s mojí sestrou na veřejnosti, když si potřebujeme něco říct. Ale jelikož se neobklopuji Balkánci, mimo svou rodinu, tak je pro mě těžký ho užívat jako tajný.

- Dělalo ti problém učení se nových jazyků (třetího, popř. čtvrtého jazyka), nebo naopak ti byl bilingvismus nápomocný?

Učení dalších jazyků mi problém nedělalo. Učit se anglicky i španělsky pro mě bylo jednodušší i díky tomu, že můj mozek se od malička snaží pochopit ten druhý jazyk.

- Pokud byl bilingvismus při učení se dalšího jazyka nápomocný, v čem to spočívalo?

Ucho je zvyklé slyšet jiné intonace, přízvuky a tóniny a je zvyklý poskládat v jiné větě stavbě než v češtině a možná pro to je i pro mě učení se nových jazyků jednodušší.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v mateřském jazyce?

Chyby jsou u mě i/y a shoda podmětu s přísudkem. Miliarda slovních druhů a všeho kolem.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v druhém jazyce?

Ch místo h a i/y. Když to napíšu, pak vidím, že to neexistuje a musím to přepsat. Ještě zápor slova, protože se to odděluje.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v mateřském jazyce?

¹ Přepisy nejsou upravované, aby zachovali autentičnost výpovědí dotazovaných respondentů.

V mluveném projevu mám dojem, že chyby nedělám. Maximálně slova zkrátím anebo natáhnu. Chorvatština není tak dlouhá a občas slova divně zkrátím, nebo dám špatně důraz.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v druhém jazyce? Dávám špatně důraz ve slově a kleštím ho. Do chorvatštiny dokonce mísím bosenský přízvuk.

- Kde se cítíš více jako doma/že tam patříš? Pokud to není možné určit, proč? Je to těžké určit. Doma pro mě není místo, ale s kým jsem. V Chorvatsku bych žít nechtěla, je to pro mě „doma“ v části srdce ale není to pro mě doma, kde bych bydlela. Mám dokonce i dojem, že tam nepatřím. I díky rozdílné nátuře.

Respondent č. 2

Matka i otec pochází z Bosny. Narodila se již v České republice

- V kterém jazyce je pro tebe přirozenější se vyjadřovat? Který jazyk jsi se naučil/a jako první, jinak řečeno, který pokládáš za svůj mateřský?

Jako první jsem se nejspíš naučila bosenshťinu, protože na mě rodiče mluvili v tomto jazyce od narození a do školky jsem začala chodit až kolem tří let, kde jsem se naučila česky. Takže se to vlastně těžko posuzuje, protože jsem pak od těch cca tří let uměla lépe česky než bosensky.

Otázka o mateřském jazyku je taky složitá, protože se to v průběhu mého života taky měnilo. Na základní škole jsem spíš říkala, že mojí mateřštinou je čeština, protože to tak měli všichni kolem mě. Teď už ale říkám, že je mojí mateřštinou bosenshťina, protože moje máma není Češka.

Je pro mě určitě přirozenější se vyjadřovat v češtině než v bosenshťině, protože tím jazykem mluvím s mnohem více lidmi a teď už samozřejmě mnohem častěji, než když jsem byla malá.

- V kolika letech si začal/a ovládat druhý jazyk?

Pokud se bavíme o češtině, tak jak jsem zmiňovala už před tím, kolem tří let, když jsem šla poprvé do školky jsem se učila česky. Už si to samozřejmě moc nepamatuji, ale řekla bych, že jsem začala jazyk úplně plně ovládat tak od čtyř-pět let.

- Užíval/a jsi svůj mateřský a druhý jazyk paralelně, nebo smíšeně? Pokud smíšeně, v jakých situacích?

Pokud se bavíme o dětství, tak určitě smíšeně. Stávalo se úplně běžně, že jsem na rodiče mluvila bosensky a propůjčovala si slova v češtině, i když jsem za to dostávala pěkně vynadáno. Zároveň mě to ale naučilo se pořádně naučit slovíčka, protože my rodiče vždycky řekli, jak se to slovo říká v bosenshťině. To samé se dá říct o češtině, když jsem se sestrou mluvila česky (což je u nás běžné) a propůjčovala jsem si slova z bosenshťiny, které jsme měly doma obě naučené. Zároveň to dělám dodnes, že když si nemůžu vzpomenout na slovíčko, tak ho řeknu v jiném jazyce (anglicky, bosensky, česky podle situace), když vím, že člověk, se kterým mluvím, tomu bude rozumět. V bosenshťině s tím ale mám teď mnohem menší problém, než jsem měla, když jsem byla malá.

- Používáš svůj mateřský nebo druhý jazyk jako tzv. tajný? Pokud ano, v jakých situacích?

Svůj mateřský (bosenština) používám jako tajný občas se sestrou, když chceme říct něco tajného například o českých lidech na dovolené nebo v jiné zemi. Dělalysme to hodně když jsme byly menší, teď už se to moc nestává. S rodičemi (hlavně s mámou) používám bosenštinu jako „tajný“ jazyk úplně běžně, ale zároveň je to jazyk, ve kterém se bavíme normálně, tak těžko říct, jestli se dá považovat za tajný. Napadá mě ale situace, kdy jsme v Česku nebo v Anglii (nebo kdekoli jinde v zahraničí kromě Balkánu) a opět chceme říct něco, čemu nechceme, aby rozuměl někdo jiný, tak to řekneme normálně a nemusíme šeptat.

- Dělaloti ti problém učení se nových jazyků (třetího, popř. čtvrtého jazyka), nebo naopak ti byl bilingvismus nápomocný?

Rozhodně mi byl nápomocný a pořád je. Nějaký výrazný problém s učením nových jazyků jsem nikdy neměla.

- Pokud byl bilingvismus při učení se dalšího jazyka nápomocný, v čem to spočívalo?

Myslím, že jsem se anglicky naučila mnohem rychleji a lépe než většina mých vrstevníků, protože už jsem byla zvyklá na to přemýšlet, mluvit, koukat na filmy a seriály nebo prostě jen poslouchat dva odlišné jazyky. Zároveň si myslím, že to ve mně vzbudilo „lásku“ k jazyku obecně, kterou lidé, co od malička umí primárně jeden jazyk tak často jako bilingvní lidé nemají. Třeba ale nemám pravdu. Každopádně tato láska k jazyku a učení se víc jazykům ve mně vzbuzuje radost a touhu se v jazycích, co umím, zdokonalovat a učit se nové. Zároveň můžu říct, že se třeba nebojím odjet do jiné země s tím, že sice jazyk neumím naprosto perfektně, ale jsem plně ochotná se ho naučit a přizpůsobit se.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v mateřském jazyce?

Ć a č mi dělá největší problém pořád a myslím, že už navždy bude. Dál mi hodně dělalo problém používat mezeru za ne (třeba ne mogu), nebo prostě obecně celkově věci, co jsem měla naučené z češtiny. V dětství mi hodně dělalo problém uvědomit si, že se v bosenštině nepoužívá y, které mi v češtině ve škole vštěpovali do hlavy opakovaně. Jinak kromě toho č a ć dneska už moc s ničím problémem nemám bych řekla, protože od té doby, co si hodně píšu s rodiči, tak jsem se toho i dost naučila a už se nemusím tolik opravovat.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v druhém jazyce?

Minimálních. Občas udělám chyby v interpunkci, ale jinak bych řekla, že už se chyb moc nedopouštím.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v mateřském jazyce?

Jestli se dá považovat za chybu, že si často nevzpomenu na slovo, tak toho. Prostě nemám takovou slovní zásobu jako v ostatních jazycích, protože ten jazyk zas tak často nepoužívám. Myslím, že kdybych třeba pár měsíců nebo i dní bydlela na Balkáně, tak se to změní. Nebo kdybych třeba bydlela s mámou. Jinak s mluveným projevem mám určitě menší problém než s psaným, asi jako většina lidí.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v druhém jazyce? Občas se mi stává, že prostě zapomenou mluvit. Těžko se to popisuje, prostě ze mě vychází věty a nedávají smysl, ale tohle se stává každému i rodilému mluvčímu v češtině, aspoň z mojí zkušenosti.

- Kde se cítíš více jako doma/že tam patříš? Pokud to není možné určit, proč? Není to možné určit. Necítím se doma ani v Česku ani v Bosně/Balkáně celkově. Těžko se to popisuje.

V Česku jsem byla odmalička ve dvou odlišných prostředích, které od sebe byly pár metrů – škola a domov. V obou prostředích jsem mluvila jiným jazykem, chovala jsem se jinak a zároveň i lidé, se kterými jsem trávila čas, byli v obou prostředích jiní. Moje rodiče se odjakživa necítily, jakože do Česka patří, a i když si myslím si nesnažili, aby to na mě mělo nějaký dopad, tak určitě mělo. Dítě tohle prostě vnímá a ukládá si to v sobě. Zároveň stejně tak jsem se necítily naprosto „doma“ mezi mými kamarády. Není to nic o tom, že by mě šikanovali nebo podobně, ale spíš jsem prostě byla jiná – třeba co mě napadá jako první je, že neslavíme Vánoce, a to bylo pro moje kamarády (a vlastně i ostatní vrstevníky, kteří mě kvůli tomu často šikanovali) naprosto nepochopitelné. Další věc, co mě napadá je, že mám prostě odlišné jméno od ostatních a už od začátku to děti prostě zaujme. Zároveň musím uznat, že jakmile jsem svým kamarádům vysvětlila odkud jsem a podobně, už je to dál v podstatě ani nezajímalo a byla jsem pro ně Češka stejně jako oni byli pro mě (na základce). Spíš bych řekla, že tam byl nějaký problém z mojí strany, že jsem se prostě cítila vždycky nějak jiná. Moje rodiče řešili jiné věci, mluvili jinak, žili jinak než rodiče všech mých vrstevníků. To jsem si ale tolik samozřejmě neuvědomovala, dokud jsem nevyrostla a nepřišla na střední. Je určitě hodně zajímavé podotknout, že jsou lidé, se kterými si plně uvědomuji, že mám jiné kořeny, protože to na mě mají rádi a často o tom mluví, a pak jsou lidé, co moje kořeny skoro nevnímají. Řekla bych, že se podle toho pak umím fakt hodně dobře přizpůsobit prostředí, ve kterém jsem a chovat se tak, jak mě vnímají ostatní. Myslím si, že tohle je normální pro všechny, ale pro bilingvní lidi ještě o něco víc, protože v podstatě žijí dva odlišné životy od narození.

Taky musím říct, že jsem se nejspíš cítila jako doma v Česku mnohem víc, když jsem byla malá než teď. Ale zároveň jsem opravdu už třeba od patnácti věděla, že tu žít nechci a že se chci někdy v budoucnu odstěhovat. Od těch cca patnácti jsem si říkala, že se přihlásím na univerzitu do zahraničí nebo se tam prostě odstěhuji a myslím, že kdybych se podruhé nedostala do Česka na univerzitu, tak bych tu už nebyla. Těžko říct. Každopádně si myslím, že je pro mě mnohem jednodušší se odstěhovat a nechat svůj život v Česku než pro ostatní. Dokonce kolikrát od svých kamarádů slyším, že je to pro ně naprosto nepředstavitelné. Když to dám do kontrastu se mnou, tak pro mě je naprosto nepředstavitelné žít na jednom místě celý svůj život.

Na Balkáně se necítím doma rozhodně kvůli tomu, že jsem tam nikdy nežila. Nejdéle co jsem tam byla bylo vždycky na „dovolené“ kolem několika týdnů (hlavně když jsem byla malá). Jediný důvod, proč tam vlastně jezdím teď (pokud zrovna není pandemie), jsou moje prarodiče. Přemýšlela jsem, že bych tam ráda studovala (třeba v Sarajevu nebo v Bělehradu), ale zároveň si uvědomuji, že úroveň vzdělání je na tom mnohem lépe v Česku než na Balkáně. Hlavně teda v mém oboru. Každopádně jsem se tam nikdy necítily tak, jako že bych tam přijela a říkala si „tak tady se přesně cítím jako doma“. To se mi opravdu nestalo nikdy, ani když jsem byla malá. Určitě je to opět kvůli rodičům, kteří odjakživa říkali, že se jejich

země naprosto změnila a myslím, že už ani oni se tam necítí doma. Zároveň tam samozřejmě jezdím hrozně ráda a chybí mi to, protože tam mám svoje kořeny. Přímo doma se ale necítím nikde, každopádně slovo domov si já spíš spojuji s lidmi než s prostředím.

Respondent č.3

Matka Bosenka, otec Čech. Narodila se již v České republice.

- V kterém jazyce je pro tebe přirozenější se vyjadřovat? Který jazyk jsi se naučil/a jako první, jinak řečeno, který pokládáš za svůj mateřský?

Já osobně za svůj mateřský jazyk pokládám bosenštinu. Sice v Česku žiji od svého narození, ale nikdy jsem se necítila jako pravá Češka. Na druhou stranu je pro mě přirozenější mluvit česky, jelikož jsem tu většinu času a žiji tu téměř celý život. Nicméně pokud mluvím v Bosně pouze bosensky delší dobu, tak se rozmluvím a pote mi přijde mluvit bosensky přirozenější i po návratu do Česka.

- V kolika letech si začal/a ovládat druhý jazyk?

Oba jazyky jsem ovládala stejně dobře ve stejnou chvíli. Jelikož jsem vyrůstala v České republice, ale na základní školu do první třídy jsem chodila v Bosně, než jsme se zase vrátili zpět do Česka. To dle mého mělo největší vliv na perfektní ovládnutí obou jazyků, kdy ani u jednoho u mě není slyšet přízvuk.

- Užíval/a jsi svůj mateřský a druhý jazyk paralelně, nebo smíšeně? Pokud smíšeně, v jakých situacích?

Musím říct, že dodnes v některých chvílích využívám jazyky smíšeně. Občas, když mě nějaké slovo nenapadne v mateřském jazyce, tak ho řeknu v druhem a doufám, že mě v tu chvíli napadne a opravím se, nebo doufám, že mi osoba, která mě poslouchá, bude rozumět. Často se mi to stává, když mluvím s někým z rodiny, jelikož vím, že ať to řeknu jakkoliv, tak mi budou vždy rozumět.

- Používáš svůj mateřský nebo druhý jazyk jako tzv. tajný? Pokud ano, v jakých situacích?

Ano. Například v obchodě, nebo v jiných službách, když nechci, aby mi lidé rozuměli. Dále pak se sestrou používáme jazyk jako tajný při našich výměnách názoru, nebo když nechceme, aby lidé kolem věděli o čem mluvíme.

- Dělal ti problém učení se nových jazyků (třetího, popř. čtvrtého jazyka), nebo naopak ti byl bilingvismus nápomocný?

Asi zaleží o jaký jazyk se jednalo. Při učení ruského jazyka jsem neměla žádný problém, a naopak mi znalost českého a bosenského jazyka velmi pomohla. Také doufám, že do budoucna mi pomůžou i k učení se dalších jazyků.

- Pokud byl bilingvismus při učení se dalšího jazyka nápomocný, v čem to spočívalo?

Podobnost jazyku a nejspíš to má vliv i na funkci mozku a lepší paměť. Schopnost si lepe zapamatovat slovíčka a slovní spojení.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v mateřském jazyce? Určitě gramatika, jelikož můj mateřský jazyk je vlastně druhý jazyk a nikdy jsem se mu nevěnovala na takové úrovni, jako prvnímu. Velmi často se mi také pletou pojmy (ovoce, zelenina, státy) jelikož v obou jazycích mají tato slova nějaký význam, ale v každém z nich je ten význam jiný.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v druhém jazyce? Tam chyby nedělám.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v mateřském jazyce? Téměř žádných, když opomineme fakt, že jim nemluvím tak často a chvíli mi trvá, než se rozmluvím. Posléze by ale člověk ani nepoznal, že jsem bilingvní a v daný jazyk často nevyužívám.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v druhém jazyce? Troufám si říct, že žádných. Vzhledem k tomu, že jim mluvím každý den a je zároveň mým primárně využívaným jazykem, tak jim mluvím plynule bez jakýchkoli zádrhelů. Berme v úvahu 99 % situaci – zbylé 1 % je tehdy, kdy v létě využívám především svůj mateřský jazyk a pak mi chvíli trvá, než zas nájezdu zpátky na druhý a občas mi vypadnou některá slova. Myšlenku vyjádřit dokážu, ale o hodně komplikovanější, nežli je většinou potřeba.

- Kde se cítíš více jako doma/že tam patříš? Pokud to není možné určit, proč? Na tuto otázku se mě lidi v mém okolí ptají pokaždé, když zjistí, že mluvím více jazyky a mám více občanství.

Je to velmi těžká otázka, na kterou není úplně snadná odpověď.

Mým mateřským jazykem je bosenština, avšak v Bosně nebydlím a trávit tam jen pár týdnů v roce s částí své rodiny. V Česku žijí již od malička, studovala jsem tu, mám tu přátele, zaměstnání.

V Bosně odpočívám a užívám si volných chvíli se svojí rodinou a přáteli. V Česku mám kromě zábavy i povinnosti. Nedá se říct, že bych se v jednom místě cítila více doma nežli v tom druhém. Když jsem tam-doma je tam. Když jsem tady-doma je tady. K oběma místům mám úplně odlišné vztahy a vazby. Co se ale dá říct, že obě místa jsou kouzelná a na obou místech mám rodinu. A domov je přeci tam, kde je rodina.

Respondent č. 4

Matka i otec pocházejí z Chorvatska. Narodila se již v Čechách.

- V kterém jazyce je pro tebe přirozenější se vyjadřovat? Který jazyk jsi se naučil/a jako první, jinak řečeno, který pokládáš za svůj mateřský? Spíš v chorvatštině, díky vlivu chorvatštiny doma a díky vlivu karantény. Za mateřštinu pokládám chorvatštinu.

- V kolika letech si začal/a ovládat druhý jazyk? Cca kolem 7/8 roku

- Užíval/a jsi svůj mateřský a druhý jazyk paralelně, nebo smíšeně? Pokud smíšeně, v jakých situacích?
Používám je smíšeně, zejména když jsem v bilingvní společnosti nebo při přepínání. Neuvědomování si, že jsem se nevrátila k jinému jazyku.
- Používáš svůj mateřský nebo druhý jazyk jako tzv. tajný? Pokud ano, v jakých situacích?
Ne, přijde mi to neslušný.
- Dělal ti problém učení se nových jazyků (třetího, popř. čtvrtého jazyka), nebo naopak ti byl bilingvismus nápomocný?
Angličtinu na mateřský škole či paralelně s češtinou. U ruštiny byl problém s motáním chorvatského jazyka.
- Pokud byl bilingvismus při učení se dalšího jazyka nápomocný, v čem to spočívalo?
Hodně slov odvozeno z angličtiny při učení španělštiny.
- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v mateřském jazyce?
Chorvatsky moc nepíšu.
- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v druhém jazyce?
Vynechávám slova, interpunkci.
- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v mateřském jazyce?
Pletou se mi dost měsíce.
- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v druhém jazyce?
Při popisování věcí. Občas si neuvědomím, že mluvím jiným jazykem.
- Kde se cítíš více jako doma/že tam patříš? Pokud to není možné určit, proč?
V Chorvatsku mám rodinu, ale v Česku jsem se narodila, tak spíše v Česku, díky zvyku.

Respondent č. 5

Matka i otec pocházejí z Chorvatska, narodila se však již v Čechách.

- V kterém jazyce je pro tebe přirozenější se vyjadřovat? Který jazyk jsi se naučil/a jako první, jinak řečeno, který pokládáš za svůj mateřský?
V běžném hovoru je mi to víceméně jedno. V češtině mám ale určitě větší slovní zásobu, protože to je jazyk, v jehož prostředí celý život žiji a ve kterém studuji. Takže když přijde na odbornější výrazy a slovní zásobu, tak je to určitě čeština.
- V kolika letech si začal/a ovládat druhý jazyk?
Doma na mě vždycky mluvili chorvatsky, češtinu jsem se začala učit ve 3 letech při vstupu do školky. Nepamatuji si ale učení ani jednoho.

- Užíval/a jsi svůj mateřský a druhý jazyk paralelně, nebo smíšeně? Pokud smíšeně, v jakých situacích?

Jelikož oba jazyky jsem se naučila úplně malá, tak prostě záleží na tom, s kým se bavím. V rodině, kde všichni ovládáme oba jazyky tak mluvíme zpravidla chorvatsky, ale často používáme české výrazy nebo slovní spojení, pokud nám přijde, že situaci lépe vystihují.

- Používáš svůj mateřský nebo druhý jazyk jako tzv. tajný? Pokud ano, v jakých situacích?

Ani ne, mluvím, jak mi přijde přirozené s tou danou osobou.

- Dělal ti problém učení se nových jazyků (třetího, popř. čtvrtého jazyka), nebo naopak ti byl bilingvismus nápomocný?

Jelikož oba jazyky jsou slovanské, tak mi přijde lehčí porozumět (nebo aspoň z části) dalším slovanským jazykům. Aktivně jsem se však žádný neučila. Učila jsem se němčinu a tam mi to jako výhoda nepřišlo.

- Pokud byl bilingvismus při učení se dalšího jazyka nápomocný, v čem to spočívalo?

Nechybí tu odpověď?

- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v mateřském jazyce?

Když spěchám, vloudí se mi do psané chorvatštiny Y.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v druhém jazyce?

Pletu si S a Z.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v mateřském jazyce?

Někdy doslovně překládám slova z češtiny do chorvatštiny.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v druhém jazyce?

Celý život žiji v Praze, takže všechno vázané s pražskou mluvou.

- Kde se cítíš více jako doma/že tam patříš? Pokud to není možné určit, proč?

Za domov považuji Prahu, necítím se však jako Češka.

Respondent č. 6

- V kterém jazyce je pro tebe přirozenější se vyjadřovat? Který jazyk jsi se naučil/a jako první, jinak řečeno, který pokládáš za svůj mateřský?

Pro mě je přirozenější mluvit česky a je to nejspíše kvůli tomu, že žiji tady v česku, chodím do české školy a skoro celý den se bavím s kamarády. Jako první jsem se naučila chorvatštinu a za mateřský jazyk pokládám chorvatštinu.

- V kolika letech si začal/a ovládat druhý jazyk?

Ve třech až čtyřech letech, po nástupu do mateřské školky, jsem začala ovládat češtinu.

- Užíval/a jsi svůj mateřský a druhý jazyk paralelně, nebo smíšeně? Pokud smíšeně, v jakých situacích?

Paralelně.

- Používáš svůj mateřský nebo druhý jazyk jako tzv. tajný? Pokud ano, v jakých situacích?
Ano, a to mateřský jazyk, ale jediné když mluvím s rodinou.
- Dělal ti problém učení se nových jazyků (třetího, popř. čtvrtého jazyka), nebo naopak ti byl bilingvismus nápomocný?
Trochu mi to problém dělalo, a ještě pořád dělá.
- Pokud byl bilingvismus při učení se dalšího jazyka nápomocný, v čem to spočívalo?
Nebyl mi nápomocný.
- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v mateřském jazyce?
Dělá mi problém ć, č nebo ije, že není y a taky, že negace se píše odděleně.
- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v druhém jazyce?
Mě, mně nebo taky při psaní čárek.
- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v mateřském jazyce?
Používám konstrukci vět z českého jazyka.
- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v druhém jazyce?
Moc jich není anebo je spíš nevnímám.
- Kde se cítíš více jako doma/že tam patříš? Pokud to není možné určit, proč?
U mě to není možné určit, a to, protože v Chorvatsku mám rodinu kamarády a taky tam je moře, ale zase tady v Česku, mám rodinu, též kamarády taky, školu a hraji tady volleyball. Takže když by se mě někdo zeptal, jestli Chorvatsko nebo Česko, tak mu neodpovím, protože si prostě nedokážu vybrat.

Respondent č. 7

Matka i otec pocházejí z Chorvatska. On sám se již narodil v České republice.

- V kterém jazyce je pro tebe přirozenější se vyjadřovat? Který jazyk jsi se naučil/a jako první, jinak řečeno, který pokládáš za svůj mateřský?
Nevnímám, že by pro mě byl nějaký jazyk jednodušší. Oba jazyky ovládám velmi dobře a používám je ve vhodných situacích. Jsem schopen i měnit jazyky po větách, či slovo po slovu. Jako první jazyk jsem se naučil chorvatštinu, protože to je jazyk, kterým se mluví v naší domácnosti. Češtinu jsem se naučil díky sociálnímu kontaktu s ostatními dětmi. Jelikož rodiče apelovali na sociální kontakt, naučil jsem se mluvit česky velmi rychle, a proto považuji oba jazyky jako svoje mateřské.
- V kolika letech si začal/a ovládat druhý jazyk?
Od té doby, co jsem se naučil mluvit jsem používal oba jazyky pro způsob komunikace. Takže přibližně v 1.- 2. roce života

- Užíval/a jsi svůj mateřský a druhý jazyk paralelně, nebo smíšeně? Pokud smíšeně, v jakých situacích?

Používal jsem ho spíše smíšeně. Má nedostačující slovní zásoba způsobovala časté nahrazování slov jiným jazykem. Dokonce nastávali a stále nastávají situace, že smíchám slova totožného významu ze dvou jazyků a vytvořím z něj jedno slovo, smíchanou právě z těchto dvou jazyků.

- Používáš svůj mateřský nebo druhý jazyk jako tzv. tajný? Pokud ano, v jakých situacích?

Spíše ne. Bylo zde pár situací, kdy jsme si s matkou dělali srandu ze sestry a mluvili na ní anglicky, ani ne proto, aby byla naštvaná ale aby byla vyprovokovaná konečně se začít učit pořádně anglicky aby nám mohla rozumět. To se však stávalo zřídka kdy. Další situace je při sportu, kde je u mě normální nadávat v chorvatštině, nepovažoval bych však tento akt jako tajný jazyk, ale jednoduše způsob, jak ze sebe dostat hněv a namotivovat se. Cílem tohoto projevu nikdy není to, aby mi někdo nerozuměl, ale to, abych se namotivoval, či ze sebe dostal vztek. Používám rovnoměrně české i chorvatské nadávky v těchto situacích podle toho, jak se cítím a co mi zrovna padne na jazyk.

- Dělal ti problém učení se nových jazyků (třetího, popř. čtvrtého jazyka), nebo naopak ti byl bilingvismus nápomocný?

Jelikož jsem se od malička začal učit i angličtinu (předškolní věk) nedělala mi angličtina problém a momentálně jí umím používat plynule s celkem dobrým přízvukem. Můj čtvrtý jazyk, němčina, byl pro mě poměrně těžší se naučit. Myslím si, že je mi i v této situaci bilingvismus nápomocný, jelikož se dokážu plynule vyjadřovat po 4 letech v českém školství. Obecně cítím, že velmi snáz pochytím fráze v různých jazycích a používám je bez větších problémů.

- Pokud byl bilingvismus při učení se dalšího jazyka nápomocný, v čem to spočívalo?

Hlavní výhodou je určitě anglický a chorvatský jazyk při používání německého jazyka. Německý jazyk umím nejméně ze všech jazyků a mám potřebu si napomáhat právě pomocí těchto jazyků. Angličtinou si pomáhám hlavně kvůli tomu, že má s němčinou společnou jazykovou rodinu a tím pádem je zde hodně podobných výrazů. V chorvatštině je naopak hodně germanismů, což mi výrazně pomáhá k pochopení významu slovíček.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v mateřském jazyce?

V tomto ohledu se dopouštím o hodně méně chyb v českém jazyce. Na rozdíl od chorvatštiny, češtinu se učím po skoro celou dobu života a mám v ní o mnoho lepší gramatický přehled. Chyb v češtině se dopouštím hlavně u výjimek a u komplexnější gramatiky. Co se týče chorvatského jazyka, dopustil bych se chyb o mnohem více. Chorvatštinu používám převážně v mluvené formě a psanou formu minimalizuji. Samozřejmě se dorozumím i přes text, ale můj oficiální dokument by obsahoval mnoho chyb, jelikož jsem se chorvatskou gramatiku nikdy neučil.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v druhém jazyce?

Jak jsem už zmiňoval, nemohu pevně určit svůj mateřský jazyk, ale zato si myslím, že můj druhý jazyk definitivně zastupuje anglický jazyk. V angličtině jsem ve psaném textu velmi konstantní a chyby se objevují zřídka, a hlavně

z nepřehlednosti. Nedá se pochybovat o tom, že je to způsobeno i tím, že angličtina má jednodušší gramatiku než například čeština.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v mateřském jazyce?

Asi největší problém vnímám nedostatky ve slovní zásobě. Nejsou to přímo nedostatky, ale jsou to úseky, většinou ve dlouhé větě, kde mi v jednom jazyce vypadne hledaný výraz a řeknu ho ve svém druhém mateřském jazyce.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v druhém jazyce? V angličtině pokládám jako největší problém výslovnost. Přestože mám důvěru ve svou výslovnost, stane se mi v některých situacích, že se zamotám do slov a díky tomu mám špatnou výslovnost. Toto se mi stává hlavně když mluvím rychle a nepřemýšlím moc nad tím o čem mluvím.

- Kde se cítíš více jako doma/že tam patříš? Pokud to není možné určit, proč? U této otázky jsem si snad nejjistější ze všech položených otázek. Narodil jsem se v Česku, žiji zde celý svůj život a má interakce je hlavně s Čechy, ale srdcem jsem Chorvat. Mám chorvatský temperament a povahu. Často se kvůli tomu dostávám do nedorozumění s Čechy, ale nevidím to jako až takový problém, jelikož česká povaha je dost submisivní a vždy dojde nakonec k domluvě. Nejsem sice tolik slyšet (nechci být za každou cenu středem pozornosti), svůj stav si však vždy zachovám. Myslím si, že je tento faktor velmi ovlivněn výchovou, která je provozována chorvatskými rodiči a tím pádem je i atmosféra v rodině více jižanská.

Respondent č. 8

Matka i otec pocházejí ze Srbska. Narodila se již tady.

- V kterém jazyce je pro tebe přirozenější se vyjadřovat? Který jazyk jsi se naučil/a jako první, jinak řečeno, který pokládáš za svůj mateřský?

Určitě je pro mě přirozenější se vyjadřovat v češtině. Jako první jazyk jsem se sice naučila srbsčinu, zároveň jsem ale do svých 4 a půl let žila v Praze a v ty době jsem uměla mluvit česky, dalo by se říct, že považují češtinu za mateřský jazyk.

- V kolika letech si začal/a ovládat druhý jazyk?

Poprvé asi tak ve 2, podruhé v 10 letech.

- Užíval/a jsi svůj mateřský a druhý jazyk paralelně, nebo smíšeně? Pokud smíšeně, v jakých situacích?

Paralelně i smíšeně. Smíšeně především se svojí sestrou.

- Používáš svůj mateřský nebo druhý jazyk jako tzv. tajný? Pokud ano, v jakých situacích?

Češtinu jsem používala jako tajný jazyk se svojí sestrou. Srbsčinu jsem používala jako tajný jazyk s přáteli, když jsme nechtěli, aby mi někdo rozuměl v češtině.

- Dělal ti problém učení se nových jazyků (třetího, popř. čtvrtého jazyka), nebo naopak ti byl bilingvismus nápomocný?

Učení dalších jazyků mi nedělalo problém, určitě si myslím, že mi bilingvismus byl nápomocný. Díky znalosti dvou slovanských jazyků na úrovni rodilého mluvčího mi neděla problém pochopit další slovanský jazyk, konkrétně např. kontext psaného textu.

- Pokud byl bilingvismus při učení se dalšího jazyka nápomocný, v čem to spočívalo?

Zejména v slovní zásobě.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v mateřském jazyce?

V češtině se dopouštím nejvíce chyb v pádech.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v druhém jazyce?

V srbsčině se v psaném textu dopouštím více chyb, především v gramatice, větní skladbě, pádech.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v mateřském jazyce?

V češtině se nedopouštím v mluveném projevu téměř žádných chyb.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v druhém jazyce?

V srbsčině mám zřetelný přízvuk někoho, kdo v Srbsku nežil dlouho.

- Kde se cítíš více jako doma/že tam patříš? Pokud to není možné určit, proč? Myslím si, že patřím více do české společnosti.

Respondent č. 9

Matka pochází z Chorvatska, otec je Čech, Narodila se již v Čechách.

- V kterém jazyce je pro tebe přirozenější se vyjadřovat? Který jazyk jsi se naučil/a jako první, jinak řečeno, který pokládáš za svůj mateřský?

Určit co je pro mě přirozenější je složité. Jelikož oba jazyky používám na denní bázi a nevádí mi se ani v jednom vyjadřovat. Ale momentálně asi česky, jelikož jsem už dlouho nebyla v Chorvatsku. Oba jazyky jsem se učila naráz již od mala. Díky vlivu chorvatštiny od mámy a vlivu češtiny od táty. Za svůj mateřský nejspíše pokládám chorvatštinu.

- V kolika letech si začal/a ovládat druhý jazyk?

Druhý jazyk jsem si osvojila stejně jako první, tedy kolem druhého roku života.

- Užíval/a jsi svůj mateřský a druhý jazyk paralelně, nebo smíšeně? Pokud smíšeně, v jakých situacích?

Užívala jsem ho určitě smíšeně, protože jako malá jsem v tom měla dost zmatek. Dokonce i slovenštinu jsem považovala za divný nářečí chorvatštiny. Ale asi jsem uměla odlišit s kým jsem ve společnosti a vyplňovala si slovní zásobou druhým jazykem, který byl v tu chvíli upozaděn.

- Používáš svůj mateřský nebo druhý jazyk jako tzv. tajný? Pokud ano, v jakých situacích?

Používám. Obvykle v případech, kdy nechci, aby mi někdo na ulici v té či oné zemi rozuměl. Dost často i když se sejdu s kamarády a nechci, aby mi ostatní lidé v doslechové vzdálenosti rozuměli, jelikož se jedná třeba o citlivá témata.

- Dělal ti problém učení se nových jazyků (třetího, popř. čtvrtého jazyka), nebo naopak ti byl bilingvismus nápomocný?

Určitě mi byl nápomocný.

- Pokud byl bilingvismus při učení se dalšího jazyka nápomocný, v čem to spočívalo?

Mám dojem, že ovlivňoval moji percepci jazyka jako takového a jelikož jsem uměla rozlišovat dva jazyky od sebe, bylo pro mě snazší se učit i ty nové. Například v němčině, kdy chorvatština sem tam čerpá jejich slova.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v mateřském jazyce? Dělá ti problém rozlišování měkkého a tvrdého c.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v psaném textu v druhém jazyce?

Dost si mi plete shoda podmětu s přísudkem, mě/ mně, občas i počestím chorvatské slovo v domnění, že tak má být.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v mateřském jazyce?

Nevyjadřuji se v odborné terminologii, používám spíše jazyk hovorový. Sem tam se zaseknu, když se snažím vzpomenout se na nějaké slovo.

- Jakých největších chyb se dopouštíš v mluveném projevu v druhém jazyce? Některá slova s měkkým i vyslovuji tvrdě a dělá mi problém mluvit spisovně, či vypustím nějaké slovo a nevyjadřuji se v odborné terminologii.

- Kde se cítíš více jako doma/že tam patříš? Pokud to není možné určit, proč? Doma se cítím v obou státech, zároveň mám však občas pocit, že nikam nepatřím. Pro Čechy mám moc balkánskou náuru, zatímco v prvních dnech po příjezdu do Chorvatska je slyšet, že mám akcent, než se řádně rozmluvím.